

TÜRK VATANDAŞI ANNEDEN DOĞMALARINA RAĞMEN TÜRK VATANDAŞLIĞINI KAZANAMAYANLARIN HUKUKİ DURUMU

Yard. Doç. Dr. Emre Esen*

(1) Türk vatandaşlık hukukunun tarihsel gelişimine bakıldığında, muhtelif zamanlarda ve muhtelif konularda kadın-erkek eşitsizliğine yer veren hükümlere rastlamak mümkündür¹. Anayasa Mahkemesi'nin 14 Ocak 2010 tarihli kararı², Türk vatandaşlık hukukunda kadın-erkek eşitsizliğine yol açan eski bir düzenlemeyi yeniden gündeme getirmiştir. Karara konu olayda Ankara 2. İdare Mahkemesi'ne müracaat eden davacı, Türk vatandaşı anne ile yabancı babadan evlilik birliği içinde 1969 yılında dünyaya geldiğini beyan ederek, Türk vatandaşı olduğunun tespitini talep etmiştir.

(2) Şu anda yürürlükte bulunan 29.05.2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun³ (TVK), doğum yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasını düzenleyen 7. maddesinin 1. fıkrası uyarınca doğum yoluyla

---

* İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı
[emreesen@istanbul.edu.tr]

¹ Meselâ 403 sayılı *mülga* TVK m.5 çerçevesinde evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılması konusunda 4.6.2003 tarihli ve 4866 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önce, Türk vatandaşları ile evlenmiş olmalarına binaen Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancı kadın ve erkekler farklı hukukî statülere tâbi kılınmıştı. Bkz. ERDEM B. Bahadır, "Türk Vatandaşlık Hukukundaki Cinsiyet Farkından Doğan Eşitsizlik Sonucunda Türk Vatandaşı Erkeklerle Evlenen Yabancı Kadının Yarattığı Sorunlar", MHB, Yıl 19-20, 1999-2000/1-2, Prof. Dr. Aysel Çelikel'e Armağan, s.293 vd.; ERDEM B. Bahadır, "4866 Sayılı Kanunla Türk Vatandaşlık Kanunu'nun 5. Maddesinde Yapılan Değişikliğe Göre Türk Vatandaşlığının Evlenme Yoluyla Kazanılması", MHB, Yıl 23, 2003/1-2, Prof. Dr. Gülören Tekinalp'e Armağan, s.339 vd. Bunun yanında yine 403 sayılı *mülga* TVK çerçevesinde Türk vatandaşlığını kazanan anne veya babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanan küçüklerin durumu, Türk vatandaşlığını kazanan ebeveynin anne yahut baba olmasına göre değişiklik arz etmekteydi (m.16). Bahse konu eşitsizliklere 29.05.2009 tarihli ve 5901 sayılı TVK'da yer verilmemiştir.

² Anayasa Mahkemesi'nin E.2007/89 – K.2010/3 sayılı ve 14.1.2010 tarihli kararı için bkz. RG 19.03.2010-27526.

³ RG 12.06.2009-27256.

Türk vatandaşlığının kazanılabilmesi için, annenin veya babanın Türk vatandaşı olması yeterlidir. Yani Türk vatandaşı anneden doğan bir çocuk, babası yabancı bir devlet vatandaşı veya vatansız da olsa yahut babası belli olmasa dahi, Türk vatandaşı anneden doğmuş olmakla, annesine bağlı olarak doğum yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmış olur. Bu itibarla 5901 sayılı Kanun, doğum yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasında anne-babadan herhangi birisine üstünlük tanımamış, anne-baba arasında eşitlik esasını kabul ettiği ifade edilmiştir⁴.

(3) Bununla birlikte, vatandaşlık hukukunun temel prensiplerinden biri de vatandaşlık kanunlarının zaman bakımından yürürlüğüne ilişkindir. Bu prensip uyarınca, vatandaşlığın kazanılmasına veya kaybına ilişkin hadiselere, bu hadiselerin vuku bulduğu tarihte yürürlükte bulunan vatandaşlık yasaları uygulanır⁵. Bir başka ifadeyle, bir kişinin Türk vatandaşlığını kazanıp kazanmadığı yahut Türk vatandaşlığını kaybedip kaybetmediği, Türk vatandaşlığının kazanılması veya kaybında esas alınan maddî vakia yahut hukukî işlemin vuku bulduğu tarihteki kanunlara göre belirlenir. Misâl olarak, vatandaşlığın kazanılmasında esas alınan maddî vakia “Türk anneden doğma” veya “Türkiye’de doğma” ise yahut Türk vatandaşlığının kazanılmasında esas alınan hukukî işlem “evlât edinme” veya “tanıma” ise, ilgilinin Türk vatandaşlığını kazanıp kazanmadığı, “Türk anneden doğduğu” veya “Türkiye’de dünyaya geldiği” yahut “evlat edinme” işleminin veyahut “tanıma” işleminin yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan Türk kanunlarına göre tayin edilir⁶. Danıştay’ın kararları da bu istikamettedir⁷.

(4) Vatandaşlık hukukunun bu temel prensibi uyarınca 1969 yılında Türk vatandaşı anneden ve yabancı babadan evlilik birliği içinde dünyaya gelen davacının, annesine bağlı olarak doğum yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmış olup olmadığı, doğum ânında yürürlükte bulunan vatandaşlık yasalarına göre değerlendirilmelidir.⁸

⁴ DOĞAN Vahit, Türk Vatandaşlık Hukuku, 10.Bası, Seçkin, Ankara, 2010, s.50.

⁵ NOMER Ergin, Türk Vatandaşlık Hukuku, 18.Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2010 s.31; ERDEM B. Bahadır, Türk Vatandaşlık Hukuku, Beta, İstanbul, 2010, s.24-25.

⁶ ŞANLI Cemal, “Vatandaşlık Kanunlarının ‘Zaman İtibariyle Uygulanması’ ve 403 Sayılı Kanunun Geçici 1. Maddesine Göre Sonradan Türk Vatandaşlığını Yitiren Ana-Babanın Çocuklarının Vatandaşlığı”, İBD, Cilt:65, Sayı:10-11-12, 1991, s.810.

⁷ Muhtelif tarihli Danıştay kararları için bkz. ŞANLI s.811.

⁸ Anayasa Mahkemesi oyçokluğuyla verdiği kararında, 2009 yılında yürürlüğe giren 5901 sayılı TVK’nın 1. maddesinde, Türk vatandaşı anneden doğan kişilerin doğum yoluyla Türk vatandaşı olacağı öngörüldüğü ve bu kuralın uygulanmasına ilişkin zaman sınırlaması bulunmadığı için, 1967 yılında Türk vatandaşı anneden ve yabancı babadan doğmuş davacının 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun 1. maddesi uyarınca Türk vatandaşlığını kazanmış olduğu sonucuna varmıştır. Karara muhalefet eden üç üyeye göre ise, 29.5.2009 tarih ve 5901 sayılı TVK, 48. maddesi uyarınca yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir ve yasaların -geçmişe yürürlüğü hükümler öngörülmediği sürece- yayımlandıktan sonraki durum ve hallere uygulanacağı hukukun genel ilkelelerinden. Anayasa Mahkemesi’nin bu kararı, vatandaşlık kanunlarının zaman itibariyle uygulanmasına ilişkin prensiplerle bağdaşmadığı için eleştirilmiştir: bkz. NOMER s.64 dn.20.

(5) Davacının doğduğu 1969 senesinde yürürlükte bulunan 403 sayılı ve 11.02.1964 tarihli *mülga*⁹ TVK'nın¹⁰, 22.05.1964 ilâ 17.02.1981 tarihleri arasında yürürlükte kalan 1. maddesi aynen şöyle idi:

“Türkiye içinde veya dışında;

a) Türk babadan olan,

b) Türk anneden doğup da, babasının vatandaşlığını doğumla kazanamayan,

c) Türk anneden evlilik dışında doğan çocuklar,

doğumlarından başlayarak Türk vatandaşdırlar.”

(6) Görüldüğü üzere o tarihte yürürlükte bulunan 403 sayılı TVK'nın 1. maddesi uyarınca Türk vatandaşı anneden ve yabancı babadan olan çocukların Türk vatandaşlığını kazanabilmesi, babalarının vatandaşlığını doğumla kazanamıyor olmalarına bağlanmıştır¹¹. Ne var ki aynı koşul, Türk vatandaşı babadan ve yabancı anneden olan çocuklar için uygulanmıyordu. Bu nedenle Türk vatandaşı babadan ve yabancı anneden olan çocukların Türk vatandaşlığını doğumla kazanabilmeleri bakımından, yabancı annenin vatandaşlığını doğumla kazanmış olup olmamaları bir engel teşkil etmiyordu. Neticeten 403 sayılı *mülga* TVK'nın 22.05.1964 ilâ 17.02.1981 tarihlerinde yürürlükte kalan 1. maddesi açıkça kadın-erkek ayrımı yapan bir düzenlemeye sahipti.

(7) Doktrinde de bu düzenlemede vatandaşlığın sadece babadan nesep yoluyla kazanılmasının prensip olarak kabul edildiği, Türk vatandaşı anneden vatandaşlığın kazanılmasının ise ancak vatansızlığı önleyici bir tedbir olarak öngörüldüğü ifade edilmiştir¹².

(8) 1964 tarihli ve 403 sayılı TVK'da yer alan bu düzenlemenin, o dönemde yürürlükte bulunan 1961 tarihli Anayasaya aykırılık teşkil edip etmediği de tartışmaya açıktı. Zira 1961 tarihli Anayasa bir taraftan 12. maddesinde *“Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin kanun önünde eşittir”* hükmüne yer verirken, diğer taraftan m.66/II hükmünde¹³ *“Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türk'tür. Yabancı babadan ve Türk anneden olan çocuğun vatandaşlığı kanunla düzenlenir”* demekteydi¹⁴. 403 sayılı TVK'nın 1. maddesindeki düzenleme ile birlikte ele

⁹ 403 sayılı TVK, 29.5.2009 tarihli ve 5901 sayılı TVK'nın 47(1). maddesiyle ile yürürlükten kaldırılmıştır.

¹⁰ RG 22.02.1964-11638.

¹¹ Bu itibarla davacının Türk vatandaşlığını kazanamamış olması, yabancı babasının vatandaşlığını kazanmış olması ihtimalinde kanuna uygun düşmekteydi.

¹² ULUOCAK Nihal, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1986, s.23.

¹³ 1961 Anayasası m.66/II hükmü, kendi içinde tutarsızlık arz etmesi itibarıyla de doktrinde eleştirilmiş ve öncelikle Türk vatandaşı annenin çocuğunun Türk olduğu söylen-dikten sonra, yabancı babadan ve Türk vatandaşı anneden doğan çocuğun vatandaşlığının yasal düzenlemeye havale edilmiş olması başarısız bir formülasyon olarak değerlendirilmiştir. Bkz. NOMER Ergin, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 11. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1997, s.47.

¹⁴ *“Yabancı babadan ve Türk anneden olan çocuğun vatandaşlığı kanunla düzenlenir”* ibaresine 1982 Anayasası'nda da yer verilmiştir (m.66). Bu ibare daha sonra 03.10.2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'la yürürlükten kaldırılmıştır.

alındığında, 1961 tarihli Anayasanın 12. maddesi ile 66/II. maddesinin birbiriyle bağdaşmadığı görülmektedir.

(9) 1961 Anayasası'nın 66. maddesinin Temsilciler Meclisindeki müzakeresinden¹⁵; dışarıda bilhassa yakın ve orta doğuda bir hayli Türk vatandaşı anne olduğu, bunlardan olma çocukları memleketin menfaati hatta emniyeti icabı bir kontrole tâbi tutmak bakımından ve ayrıca çifte vatandaşlığın gösterebileceği bazı *anormal durumları*¹⁶ da göz önünde bulundurmak suretiyle Türk vatandaşı anneden ve yabancı babadan olan çocuğun vatandaşlığının ayrı bir anayasal zemine oturtulması ve Türk vatandaşı anneden ve yabancı babadan olan çocukların vatandaşlığının, Türk vatandaşı babadan ve yabancı anneden doğan çocuklardan farklı düzenlenmesi yoluna gidildiği anlaşılmaktadır.

(10) Müzakerelerden anlaşıldığı kadarıyla, Anayasa koyucu bir yandan çifte vatandaşlığın anormal durumlara yol açma ihtimalinden çekindiği, diğer yandan ise memleketin menfaati hatta emniyeti gerektirdiği için Türk vatandaşı anneden ve yabancı babadan olan çocukların Türk vatandaşı olmasını istemiştir. Nitekim 1961 tarihli Anayasadan 3 yıl sonra yürürlüğe giren 403 sayılı TVK m.1 hükmü de aynı anlayışın ürünü olmuştur.

(11) Türk vatandaşı anne ve yabancı babadan olan çocuklar ile yabancı anne ve Türk vatandaşı babadan olan çocuklar arasında yapılan bu ayrıma gerekçe olarak gösterilen hususların kabul edilmesi mümkün değildir. Çocuğun ebeveynlerinden birinin yabancı olmasının memleketin emniyeti bakımından tehlike teşkil ettiği *bir an için* kabul edilecek olsa dahi, Türk vatandaşı olan ebeveynin anne olması hâlinde böyle bir tehlikenin mevcut olacağını ve fakat baba olması hâlinde bu tehlikenin kendiliğinden ortadan kalkacağını kabul etmek mümkün değildir. Diğer taraftan, çifte vatandaşlığın doğurabileceği mahzurlardan çekinildiği için böyle bir düzenleme yapıldığı yine *bir an için* kabul edilecek olsa dahi, Türk vatandaşı babadan ve yabancı anneden olan çocuklar bakımından çifte vatandaşlık mahzurlarının söz konusu olmayacağını düşünmek tamamen cinsiyet ayrımcılığına dayanan bir anlayışın ürünüdür.

(12) Türk vatandaşı baba ile yabancı anneden olan çocuğa, annesinin vatandaşlık durumuna bakılmaksızın Türk vatandaşlığını kazanma imkânı verirken; Türk vatandaşı anne ile yabancı babadan olan çocuğun ancak babasına bağlı olarak yabancı bir vatandaşlık kazanamadığı takdirde Türk vatandaşlığını kazanabileceğini öngören *mülga* 403 sayılı TVK'nın 1. maddesi, 1981 yılında değişikliğe uğramıştır.

(13) *Mülga* 403 sayılı TVK'nın 1. maddesinde, 13.02.1981 tarihli ve 2383 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle, Türk vatandaşı anneden doğan yahut Türk vatandaşı babadan olan çocukların Türk vatandaşı olacağı öngörülerek, mevcut cinsiyet ayrımcılığına son verilmiştir. 2383 sayılı değişiklik Kanunu¹⁷ bununla da yetinmemiş ve 1964 ilâ 1981 yılları arasında Türk vatandaşı anne ile yabancı babadan dünyaya gelmesine rağmen, 1964 yılından 1981 yılına kadar yürürlükte kalan 1.madde yüzünden Türk vatandaşlığını kazanamamış kişile-

¹⁵ Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, C.3, 47. Birleşim, 18.4.1961, s.344-349.

¹⁶ "Anormal durumlar" ifadesi Meclis tutanaklarından aynen alınmıştır.

¹⁷ RG 17.02.1981-17254.

rin mağduriyetini giderebilmek adına Ek Geçici 2. maddeyi yürürlüğe koymuştur.

(14) Bahse konu Ek Geçici 2. madde uyarınca:

“22.5.1964 tarihinden bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Türk anneden doğan ve doğumla Türk vatandaşlığını kazanmayan küçükler ana, baba ya da yasal temsilcilerinin başvurmaları halinde analarına bağlı olarak doğumlarından başlayarak Türk vatandaşı olurlar.

Ana, baba veya yasal temsilcilerinin başvurmamaları halinde çocuğun, Türk Medeni Kanununa göre reşit olmasından itibaren 3 yıl içinde seçme yolu ile Türk vatandaşlığını kazanma hakkı saklıdır.”¹⁸

(15) Görüldüğü üzere yasakoyucu, 1964 ilâ 1981 yılları arasında yürürlükte kalan düzenlemenin mağdurlarının bu mağduriyetini giderebilmek adına bazı düzenlemeler sevk etmiştir. Ne var ki bu düzenlemeler bizce yeterli değildir. Zira Türk vatandaşı anneden doğmalarına rağmen, yabancı babadan vatandaşlık aldıkları gerekçesiyle Türk vatandaşlığı verilmeyen bu kişilerin Türkiye ile olan bağlantısı doğal olarak zayıflamıştır. Aradan yıllar geçtikten sonra bu kişilere bir imkân tanınması isabetli olmakla birlikte, bu imkânın süre kı-

---

¹⁸ Bu çalışmayı yapmamıza vesile olan Anayasa Mahkemesi kararına konu olayda davacı, Türk vatandaşı olduğunun tespiti için yaptığı başvurunun reddi işlemine karşı açtığı davada, 11.2.1964 günlü, 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'na 2383 sayılı Yasa ile eklenen Ek Geçici Madde 2'nin II. fıkrasında yer alan “3 yıl içinde” ibaresinin Anayasa'nın 10, 11 ve 66. maddelerine aykırılığını iddia etmiş ve iddiayı ciddi bulan Ankara 2. İdare Mahkemesi iptal talebiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

Anayasa Mahkemesi oyçokluğuyla verdiği kararda, aykırılık iddiasına konu kuralın yer aldığı 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun, 29.5.2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 47. maddesinin birinci fıkrası ile yürürlükten kaldırılmış olduğunu ve 5901 sayılı Yasanın 12.6.2009 günlü ve 27256 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdiğini; 5901 sayılı Yasanın “Doğumla kazanılan vatandaşlık” kenar başlıklı 6. maddesinde, doğumla kazanılan Türk vatandaşlığının, soy bağı veya doğum yeri esasına göre kendiliğinden kazanılacağı ve doğum anından itibaren hüküm ifade edeceği, “Soybağı” kenar başlıklı 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise Türkiye içinde veya dışında Türk vatandaşı anne veya babadan evlilik birliği içinde doğan çocuğun Türk vatandaşı olduğu kuralının yer aldığını; bu kuralın uygulanmasına ilişkin zaman sınırlaması bulunmadığı için, 1967 yılında Türk anneden ve yabancı babadan doğmuş davacının 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 1. maddesi uyarınca Türk vatandaşlığını kazanmış olduğu ve buna göre itiraz konusu kuralın davada uygulanma niteliği bulunmadığından, konusu kalmayan istem hakkında karar verilmesine yer olmadığına sonucuna varmıştır.

Karara muhalefet eden üç üyeye göre ise, Resmî Gazete'de 12.6.2009 tarihinde yayınlanan 29.5.2009 tarih ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu, 48. maddesi uyarınca yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir ve yasaların -geçmişe yürürlüğü geçici hükümler öngörülmediği sürece- yayımlandıktan sonraki durum ve hallere uygulanacağı hukukun genel ilkelerindedir. Muhalefet şerhinde, 5901 sayılı Kanun'da bu yönde herhangi bir geçici madde yer almadığı; somut norm denetiminde, itiraz başvurusunun yapılmasından sonra vaki olacak yasa değişikliklerinin, yapılmış olan başvuruyu etkilemeyeceğinin Anayasa Mahkemesi'nin yerleşmiş uygulaması olduğu ifade edildikten sonra somut olayda itiraz mahkemesinin ötündeki kural yönünden geçmişe yürürlüğü bir yasa değişikliği yapılmadığından; davanın esasının hükme bağlanması gerektiği kanısına varılmıştır.

sıtlamasına tâbi kılınması neticesinde, zaten Türkiye ile irtibatı kopuk olan bu kişilerin birçoğunun bu imkândan haberinin dahi olmadığını kabul etmek hata- talı olmaz. Bu yönü nazara alındığında, 1981 tarihli yasayla getirilen düzenleme, 1964 ilâ 1981 yılları arasında yürürlükte kalan düzenlemenin mağdurlarının bu mağduriyetini giderebilmek adına yeterli değildir.

(16) *Mülga* 403 sayılı TVK'nın 1. maddesinde yer alan ve 1981 yılına kadar yürürlükte kalan bu düzenlemenin Türk vatandaşlık hukukunun gelişimi bakımından ne derece vahim olduğunu görmek adına, 403 sayılı TVK'dan önce yürürlükte bulunan 23.5.1928 tarihli ve 1312 sayılı TVK'da¹⁹ yer alan düzenleme de bakılmalıdır.

(17) 1964 tarihli ve 403 sayılı TVK'dan önce yürürlükte bulunan 23.5.1928 tarihli ve 1312 sayılı TVK'da doğum yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasında kadın-erkek ayrımı yapılmamıştır. 1929 yılında yürürlüğe giren 1312 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 1. maddesine göre "*Bir Türk baba veya ananın Türkiye'de veya ecnebi memlekette doğan çocukları Türk vatandaşlarıdır.*" Üstelik aynı Kanunun 2. maddesinin (c) bendinde Türkiye'de veya ecnebi memlekette evlilik haricinde Türk vatandaşı anneden doğan veya Türk vatandaşı babadan olan çocukların da Türk vatandaşı olacağı öngörülmek suretiyle, içinde bulunduğu çağı aşan bir yasal düzenleme getirilmişken; bundan 36 sene sonra 1964 yılında çıkarılan 403 sayılı TVK'da, 1928 yılında çıkarılan 1312 sayılı TVK'nın dahi gerisine düşen bir zihniyetin ürünü olan bu düzenlemeyi anlamak mümkün değildir.

(18) Türk hukukunda kadın-erkek ayrımını gidermek adına yapılan muhtelif düzenleme ve değişiklikleri burada zikretmek bu çalışmanın amacını ve kapsamını büyük ölçüde aşmaktadır. Bununla beraber aşağıdaki düzenlemeler nazara alındığında, kadın-erkek ayrımı yapmış bu yasal düzenlemenin hâlen devam eden etkilerinin bertaraf edilmesi hem hukuksal hem de vicdani bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır:

- 1981 Anayasasının²⁰ "Kanun Önünde Eşitlik" başlığını taşıyan 10. maddesine göre "*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.*" Aynı maddenin 2. fıkrasına göre ise, "*Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.*"
- Türkiye'nin de taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi²¹'nin 14. maddesi, Sözleşmenin tanıdığı hak ve özgürlüklerden yararlanma konusunda cinsiyet ayrımcılığını açıkça yasaklanmıştır.
- Yine Türkiye'nin taraf olduğu *Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesine İlişkin Milletlerarası Sözleşme*²² âkit devletlere, vatandaşlığın kazanılmasında, değiştirilmesinde ve muhafazasında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanımak kulfetini yüklemiş olup, özellikle çocukların

¹⁹ RG: 04.06.1928-904.

²⁰ RG: 09.11.1982-17863 (Mükerrer).

²¹ RG: 19.03.1954-8662.

²² RG: 14.10.1985-18898.

vatandaşlığı konusunda da kadın ve erkeklere eşit haklar sağlama yükümlülüğü getirmiştir (m.9).

(19) Öte yandan, tarih boyunca Türk soylu yabancılara sahip çıkmayı bir devlet politikası olarak benimsemiş bulunan (örnek olarak bkz. 5543 sayılı İskân Kanunu²³, 2527 sayılı Türk Soylu Yabancıların Türkiye’de Meslek ve Sanatlarını Serbestçe Yapabilmelerine, Kamu, Özel Kuruluş veya İşyerlerinde Çalıştırılabilmelerine İlişkin Kanun²⁴, 403 sayılı *mülga* Türk Vatandaşlığı Kanunu, 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu²⁵, Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun²⁶), doğumla Türk vatandaşı olup da izin almak suretiyle Türk vatandaşlığından ayrılanlar ile bağları koparmamak adına bu gibi kişilere Türkiye’de Türk vatandaşlarının sahip olduğu haklardan aynen yararlanma imkânı tanıyan (5901 sayılı TVK m.28) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin, Türk vatandaşı anne ile yabancı babadan doğan bu kişileri sırf yabancı babadan doğdukları için Türk vatandaşlığından mahrum bırakmış olması, yukarıda saydığımız müstakar devlet politikalarıyla da bağdaşmamaktadır.

(20) *Sonuç ve Öneri*: 1964–1981 yılları arasında Türk vatandaşı anneden ve yabancı babadan doğup da -Türk vatandaşlık hukukunun temel yapısı ve tarihsel gelişimi ile bağdaşmayacak şekilde- Türk vatandaşlığını kazanamayan kişilere, 1981 yılında yürürlüğe konulan ve en geç reşit olmalarından itibaren 3 yıl içinde Türk vatandaşlığına geçme imkânını veren Ek Geçici 2. madde ile sağlanan Türk vatandaşlığını kazanma imkânı, bu kişiler 1964 yılında yürürlüğe giren düzenlemenin doğrudan sonucu olarak Türkiye ile olan bağlarını büyük ölçüde yitirmiş oldukları için, yeterli bir imkân teşkil etmemiştir. Bu mağduriyeti yaşayan kişilere yeni ve daha geniş imkânlar tanınması gerekmektedir. Kanımızca bu kişilerin mağduriyetinin kalıcı bir biçimde giderilebilmesi amacıyla 5901 sayılı TVK’ya aşağıda yer alan hükmün geçici bir madde olarak konulması için yasakoyucu bir an önce harekete geçmelidir:

“22.5.1964 ilâ 17.02.1981 tarihleri arasında Türk anadan doğan ve doğumla Türk vatandaşlığını kazanmayan kişiler seçme hakkını kullanmak suretiyle Türk vatandaşlığını kazanabilirler.”

Bu hükmün 5901 sayılı TVK’ya geçici bir madde olarak konulmasıyla, yaşanan sorunların yanı sıra Anayasadan ve Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan “ayrımcılık yapmama” yükümlülüğüne aykırılık teşkil eden bir uygulama ortadan kaldırılmış olacaktır.

---

²³ RG: 26.09.2006–26301.

²⁴ RG: 29.09.1981–17473.

²⁵ RG: 12.06.2009–27256.

²⁶ RG: 11.07.1992–21281.